

PETAR LUBARDA

KONJI

ISIDORA SEKULIĆ:

MLADEN LESKOVAC

IZ PROŠLOTI

(PRIPOVETKE, BEOGRAD 1919)

Posle Saputnika, Pisama zabelešku: Nešto hladno, zgrapnošću, kako bih to iz Norveške i Djakonu Bogorodične crkve Isidora Sekulić dala nam je toplije, nimalo intenzivnije, jednu novu knjigu, veoma nosti; više je ukočeno, no sugestivnu i jednakotonu u prosto i naravno; taj elektrovinim streljenjima. Zbirka pripovedaka Iz Prošlosti pored toga što je zanimljiva i lepo napisana šelevjana i koji odusjevaju, zaslužuje veću pažnju i zbog toga, što se bez malo u svim ovim pripovedkama tretiraju dojčrašnji aktualni problemi društvenih i moralnih odnosa i pregnuća i samovestnosti. Razgledati prema mom; za I. Sekulić boli fome knjigu Iz Prošlosti znači zaroniti se pomalo u stvari. Poeziju sela i pate jezovite skepse, gledati lanke nemože ona svatiti prepostepeno budjenje tolikih sa onom intuicijom ili sa

Medjutim, ima nešto u ovoj knjizi što je vredno, što je potrebno spomenuti. Sačuvan je i Ka istom cilju. I sjajno dokazala ili još bolje: rekla, tiho, ženskom pakosću, da je talent. I sada mi od nje možemo mnogo očekivati. Možda naš roman, možda samo nastavak ove knjige; ali da bi i jedno i drugo dočekali sa radošću to je izvesno. Ono prvo svakako radi.

Zbirka, videli smo, nosi naslov Iz prošlosti koji sam sobom kazuje duh i intonaciju cele knjige. Dogadjaji, sa kojima i o kojima se radi, — svi su oko četvrtaste; to je ta Prošlost. Svi mi nju znamo. Bilo iz novina, bilo iz pričanja, iz romana u koliko oni postoje. — Ali se tu ograničilo na neke ljude, izvesne krajeve i dogadjaje. Dalje, t. j. dublje nije se

(Preštampano iz časopisa „Mlada Jugoslavija“: izdanje Jug. Akad. Kluba J. Janušić, br. 6, Zagreb, god. II, junij 1923. god.)

Aurela Djurkovića, slušati, invencijom — što je glavno — ponovne udarce njihovih zaprašenih i ukočenih srdača, i uskrs nekih laganih, tihih nagona.

Isidora Sekulić ide u ono kolo pisaca kod kojih u prvom redu odskaču znanje i literatura; i onda talenat i eksprezija; i mi smo već odavno navikli da na tu duhovitu literaturu gledamo sa pomalo ironije i indiferentnosti, jer smo češće mogli u nje naći na poneki pročitani gest, naučenu mudrost ili finu lukavštinu; i taj se osećaj upio u nas. Citajući prvu pripovedku u ovoj zbirici vima toliko odskakivala Suseđe, ja sam učinio ovu svojom gracioznom ne-

kao jedna istorijska retrospekcija sadašnjice. Jer, iako lično nismo baš zakleti nepratitelji jednoga takvog Noveške i Djakona Bogorodične Crkve a druga Rodoljubivih pesama i Bunje. A to su dva nepomirljiva i neuporediva kontrasta. I ako je ovaj „sud“ izbačen brzo, u momentu prvog čitanja, i ako on nije toliko odmeren kao stava Sekulićeve, koja su u besumjne, najvećoj jugoslovenskoj ženi današnjice). Ta knjiga nije važna u toliko za nas u koliko za I.

Sekulić, ili kraće: značaj išlo. Niko nije uzeo u obave knjige znači evoluciju zir jednu provinciju punu njenog pisa od Saputnika žita i vina, punu blage i dalje, sve do danas. I to Široke pesme; zaboravilo se ne treba da se smetne s (osim jednog) izuzetka: M. Crnjanski na našu „malu carevinu“ kako je zovu naši seljaci; na bele, šćureme kućice i oronule, stare kuće novosadske; na „Narodni zavet“ onih ozbiljnijih, u bradi i brkovima zarašlih očiju novo-sadskih matičara. A I. Sekulić je izabrala baš tu, od jela i piča crvenu i tešku Vojvodinu, Novi Sad i amanet Matice novosadske.

U jednom od najlepših Skreličevih književnih clana Dve zenske knjige ima jedan aforizam, koji naročito vadimo jer je napisan povodom I. Sekulic. „Od čistih intelektualaca nikada ne izlaze pravi pisci.“

I čudnovatno. Čovek se pomiri sa navedenom Skreličevom rečenicom, „sumnje nema“. Ali kad pročita ovu knjigu mora da je zaklopí sa smeškom, da ne kažem sa nekom rezignacijom, da se zamislí i da se pokloni g-dji I. Sekulic. Čudnovato je doista ta mena; one je lažu pobedila istinu, da upotrebim figuru.

Slegnula je možda malo sa ramenima na mrtvoga Skerlića, ali je napisala Šumanović i Ka istom cilju. I sjajno dokazala ili još bolje: rekla, tiho, ženskom pakosću, da je talent. I sada mi od nje možemo mnogo očekivati. Možda naš roman, možda samo nastavak ove knjige; ali da bi i jedno i drugo dočekali sa radošću to je izvesno. Ono prvo svakako radi.

Zbirka, videli smo, nosi naslov Iz prošlosti koji sam sobom kazuje duh i intonaciju cele knjige. Dogadjaji, sa kojima i o kojima se radi, — svi su oko četvrtaste; to je ta Prošlost. Svi mi nju znamo. Bilo iz novina, bilo iz pričanja, iz romana u koliko oni postoje. — Ali se tu ograničilo na neke ljude, izvesne krajeve i dogadjaje. Dalje, t. j. dublje nije se

Pa ima još jedan predeo; upravo to i (nije predeo...) jer njega nema — to su bogati beskušni, Aureli Djurković, mnogobrojni, zaboravljeni i rasuti širom „Ungarije“; ali sputani, zdravi ali bolesni, jaki ali slabici. I to su još eto tipovi o kojima se priča u knjizi Iz Prošlosti.

I, ovo nesmemno prečutati, oni nisu ovde mečali hladne peškire zbog glavobolje — kao njihov pisac pre deset godina-nego su plevili baste, služili službe u crkvama i držali propovedi; osnivali sokolska društva i umirali po tamnicama a „mirzili se sa Švabama“; oni su ovde onakvi kakvi su zaista bili oko Četrnajeste.

I, pored ostalog, mi smo I. Sekulić zbog ovoga najviše zahvalni. Tu svaki vojvodjanin ima svoga oca, sebe ili svoga dedu.

SVAKI drugi ima tu Čoveka, brata, dobrog kao što je bački lebac, veselog kao vino, plemenitog i širokorudnog kao što je Široka, plemenita i lepa Vojvodina.

Sombor, januara 1923.

Mladen LESKOVAC

KRUG NA PESKU

Kada umre grad nemojte za njim plakati
sve brave nešto kriju

Kad umre grad ne plačite
jer proleća nisu za sve ista
ako nestane paprati
I ljubav će preći među trešnje

Ako nevinog zatvore u krug
on ne može izaći dok ga ne raskine

Nigde nema vrata na koja se ulazi
sve kapije za izlaženja služe
samo drumovi vode nekud
u neka prašnjava nesaznavanja

Kad umre grad ne plačite
jer sve brave nešto kriju.

VESA KRSTIĆ